

Oponentský posudek habilitační práce

Název habilitační práce: *Neskorá antika a rané křesťanstvo*

Studijní obor: Historie 2.1.7

Autor práce: PhDr. Peter Olexák, PhD.

Posudek vypracoval: prof. PaedDr. Martin Weis, Th.D.

Datum: 25. 9. 2016

Hodnocení po obsahové stránce:

Předložená habilitační práce si vytkla za cíl přiblížit význačnou kapitolu lidských dějin a to období pozdní antiky a raného křesťanství. Předkladatel habilitační práce, pan PhDr. Peter Olexák, PhD. si zvolil velmi náročné téma své práce, neboť toto velmi široké téma se snažil uchopit z různých úhlů pohledu, které velmi dobře vyjadřují jednotlivé tematické okruhy (kapitoly) jeho habilitační práce.

Jako oponent proto v první řadě musím ocenit, že pan doktor Olexák si zvolil takto náročné téma své práce, které předpokládá usilovnou práci s velkým množstvím informací získaných studiem velkého množství odborné literatury i pramenů. Již jen pouhý soupis odborné literatury (z velké části zahraniční) a pramenů dává tušit velice náročnou heuristickou fázi práce na předloženém habilitačním spisu.

Také jako oponent musím též ocenit, že předložená habilitační práce je přehledně a logicky strukturována. Autor práci člení do několika základních tematických okruhů, které na sebe logicky navazují.

Musím přiznat, že jako oponent jsem celou habilitační práci přečetl s hlubokým zájmem a velkým zaujetím. Všechny kapitoly jsou zajímavě pojaté a podnětné v historickém i v spirituálním kontextu. Práce, která je napsaná poutavým a čtivým slohem, ukazuje na to, že, křesťanství sehrálo v zanikajícím pozdním antickém světě velmi pozitivní roli v mnoha oblastech. Předně bylo zlidštěno zacházení s otroky, kteří přestali být pouhou věcí, která může být, když už není ku potřebě, zahozena a zničena. Byly odstraněny krvavé gladiátorské zápasy, odstraněn barbarský zvyk „suscipe pater“ který dával pravomoc otci dítě po narození je přijmout či je odvrhnout a tak

odsoudit k jisté smrti. Po stránce charitativně sociální nutno připomenout, že církve zakládala četné nemocnice. Zmíňme například proslulé učence Basila Velikého či Jana Zlatoústého, kteří stojí u zrodu velkých a na svou dobu velice moderních nemocnic.

Práce velmi vtipně též poukazuje i na skutečnost, že „zbožní“ císaři si uchovali v mnohém praktiky svých pohanských předchůdců. Též zcela objektivně upozorňuje na mocenské a administrativní zásahy křesťanských císařů proti přežívajícím helénským (pohanským) kultům. Tak kupříkladu v habilitační práci uvedený císař Theodosios k nekřesťanům byl značně nesmlouvavý. Dalo by se říci, že v praktikách postupu vůči ctitelům helénské kultury a helénských božstev, používal stejných metod, jako jeho předchůdce Julián Apostata vůči křesťanům. Tak například zabavoval majetek pohanských chrámů, přikazoval, aby na těchto chrámech byly odstraňovány střechy a ty tak rychle chátraly a podobně. Roku 382 vydal dokonce zákon, kterým zakazoval ve většině chrámů pohanské bohoslužby. O deset let později tzv. „přitvrdil“ a zakázal odpad od křesťanství k helénským kultům pod přísným trestem a roku 391 spolu s vládcem Západu Valentiniánem II. účast na nekřesťanských obřadech, která měla být trestána stejně jako zločin velezrady či urážky císařského majestátu. O další dva roky později zakázal konání proslulých Olympijských her jako „pohanské ohavnosti“.

Chápu, že ve vymezeném rozsahu pro habilitační práci nebylo možno zmínit i všechny podrobnosti, ale přeci jen při druhém knižním vydání habilitační práce bych se jako oponent přimlouval za podrobnější zmínku o vskutku vandalském zničení proslulé knihovny v Alexandrii s chrámem Serapeion a to jako příkladu nesnášenlivosti státem podporovaného křesťanského náboženství. Vždyť tento kultovní objekt helénského náboženství patřil k nejvýznačnějším v Egyptě a jeho součástí byla proslulá knihovna s mnoha tisíci svitky obsahujících moudrost filosofů mnoha staletí. Tato knihovna bývá označována za jakousi „dceru“ proslulé alexandrijské knihovny Ptolemaiovců a rřozbrouřená chátka vedená alexandrijským biskupem Theofilem za pomoci císařských vojsk tento chrám s knihovnou zcela zničila. Na okraj bych rád ještě poznamenal, že strůjce zničení knihovny a chrámu biskup Theofil by poznamenán ve svém životě mnoha nectnostmi a kromě nesnášenlivého fanatismu také byl i kariéristickým pletichářem, jak o tom svědčí jeho úspěšná snaha odstranit z Konstantinopole věhlasného učence, teologa a biskupa Jana Zlatoústého.

Jako oponent bych se též přimlouval i za to, zmínit v knize podrobněji problematiku brutální vraždy pohanské filozofky Hypatie Alexandrijské jak o tom píše i ve svém díle Socrates Scholasticus: *„když se vracela domů, shodili ji z vozu, přivedli do kostela zvaného Cesarion, svlékli*

z ní šaty, rozdrásali její tělo ostrými střepe až k smrti, pak jí uťali údy, donesli ji na místo zvané Cinaron a tam ji spálili. Tento zločin poskvřnil pověst Cyrila i alexandrijské církve.“ Je totiž nutno uvést na pravou míru často opakované tvrzení, že tato filozofka byla obětí vyhroceného křesťanského náboženského fanatismu. Vždyť Hypatia se stala dle svědectví pramenů spíše obětí politických pletich biskupa Cyrila, který k uchopení světské moci v Alexandrii se neštítel používat žádných prostředků.

Prosím jen, aby tato výše uvedená slova nebyla vnímána jako kritika toho, co bylo napsáno autorem habilitační práce, spíše jen připomenutím, co by v budoucnu v předložené práci mohlo být dle názoru oponenta probráno do větší hloubky či v širším kontextu.

Hodnocení po formální a jazykové stránce

Habilitační práce byla vydána tiskem v univerzitním nakladatelství Verbum v Ružomberoku, což předpokládá splnění formální stránky práce na vynikající úrovni. Proto s uspokojením musím konstatovat, že po formální stránce se habilitační práci nedá nic vytknout:

- citace se v práci nalézají v dostatečném počtu a jejich provedení v rámci poznámkového aparátu odpovídá příslušným stanoveným normám
- seznam literatury a pramenů je více než dostačující pro habilitační práci
- celková technická úroveň zpracování odpovídá požadavkům kladeným na vědecké práce.

Závěrečné hodnocení

Důkladně jsem prostudoval nejenom zaslanou habilitační práci, nýbrž i celý habilitační spis pana PhDr. Petra Olexáka, PhD, kterého znám i osobně z různých vědeckých konferencí a setkání. Proto mohu směle dosvědčit, že pan PhDr. Peter Olexák, PhD., je vyzrálou osobností historika, jehož dílo je uznáváno jak doma, tak i v zahraničí. Nutno podotknout, že i předložená habilitační práce je zpracována s vysokou odbornou erudicí a proto mohu s uspokojením konstatovat, že habilitační práci *Neskorá antika a rané křesťanstvo* habilitanta PhDr. Petra Olexáka, PhD jednoznačně **doporučuji** připustit k obhajobě a po úspěšné obhajobě **doporučuji** udělit vědecko - pedagogický titul / hodnost - docent v studijním oboru číslo 2.1.7. Historie.

prof. PaedDr. Martin Weis, Th.D.